

МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ КОЛІЗІЇ ІДЕЇ СОЛІДАРНОСТІ У БОРЬБІ ГЛОБАЛЬНОЇ СПІЛЬНОТИ З ПАНДЕМІЄЮ COVID-19

Національний авіаційний університет
ORCID: 0000-0001-9281-7840

Анотація. У статті з'ясовуються основні положення резолюції солідарності, схваленої ООН та ВООЗ, а також певні ускладнення, виявлені у реалізації глобальної та національної солідарності. У тому числі, робиться спроба обґрунтування ідей солідарності в якості моральних регуляторів, взятих на озброєння міжнародним співтовариством під керівництвом ООН та ВООЗ. В результаті визначено, що у філософсько-етичному ракурсі обґрунтування соціальної солідарності має поліваріантний характер, який забезпечений світоглядною та соціально-груповою позицією її виразника. З боку ООН ідея солідарності обґрунтована вірою в основні права людини, а також належну людині розумність та совісність. Однак, у боротьбі з COVID-19 дається загалом незадовільна оцінка стосовно міжнародної та національної солідарності, що вказує на суперечливе розходження між декларативними етичними принципами та фактичним станом моральності.

Ключові слова: етика; філософія; солідарність; справедливість, мораль та моральність; міжнародне співробітництво; коронавірус; пандемія; система охорони здоров'я, документи ООН, ВООЗ; соціальна нерівність.

Вступ

Всесвітня організація охорони здоров'я 30 січня 2020 року оголосила спалах коронавірусної інфекції COVID-19 надзвичайною ситуацією у сфері охорони здоров'я, що має міжнародне значення, а вже 11 березня – пандемією (Вступительное слово, 11.03.2020). Пандемією прийнято називати епідемію, яка набуває масового характеру, що вражає значну частину населення, яка фіксується не тільки в межах одного населеного пункту чи країни, але й вражає людей у багатьох країнах світу. З початку пандемії загальна кількість людей у всьому світі, інфікованих коронавірусом, у першу декаду жовтня перевищила 38,3 млн людей (COVID-19 Dashboard). За уточненими даними американського університету Джонса Хопкінса за цей же час у світі вилікувалися 26,5 млн пацієнтів, ще майже 1,09 млн померли. Пандемія коронавірусу спричинила колосальний збиток не тільки системі охорони здоров'я у всьому світі, вона деструктивно позначилася практично на всіх сферах життя, підриваючи основи матеріального та соціального суспільного відтворення, руйнуючи звичний порядок життя. За твердженням Генерального директора Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Тедроса Аданума Гебреїсуса, масштаби цієї пандемії, безсумнівно, заслуговують сумірної та чесної оцінки (WHO Director-General opening remarks, 09.07.2020), проте найбільшою загрозою, з якою ми стикаємося зараз, на його думку, є, навіть, не сам вірус. Він вважає, що більшою небезпекою є скоріше «відсутність лідерства та солідарності на глобальному і національному рівнях. /.../ Вірус процвітає через розділення, але коли ми об'єднуємося, йому стають на заваді». За результатами засідання у травні 2020 року Всесвітньою асамблеєю охорони здоров'я було прийнято історичну резолюцію, в якій 194 держави-члени визнали провідну роль ВООЗ і ООН у координації всеосяжних глобальних заходів у відповідь на пандемію, а також прийняли заклик застосовувати загальнодержавний підхід за участю всього суспільства для забезпечення більш узгоджених, більш справедливих і ефективних глобальних заходів.

Ідеї соціальної солідарності, справедливості, соціальної відповідальності, як видно, набувають ключового значення в боротьбі з пандемією, стають нормативною соціальною та етичною програмою. Прогрес у боротьбі з хворобою напряду ставлять у залежність від міри міжнародних колективних зусиль. Сучасне глобалізоване суспільство, як слушно наголошує дослідниця з питань міжнародних відносин, «детермінує необхідність постійної взаємодії різних акторів міжнародної політики, що значно підсилить елементи свідомого розвитку міжнародної моралі» (Пода, 2015:54).

Мета дослідження

У статті ставиться мета: виявити основні положення резолюції солідарності, прийнятої ООН та ВООЗ, а також вказати на певні практичні ускладнення, виявлені у реалізації міжнародної та національної солідарності. Одним із завдань є спроба обґрунтування ідей солідарності в якості моральних регуляторів, взятих на озброєння міжнародним співтовариством під керівництвом ООН та ВООЗ.

Методологія дослідження

Застосовуються теорія та метод дискурс-аналізу, метод компаративного аналізу, а також системно-логічний, діалектичний, аналітичний, синтетичний та структурний методи дослідження.

Результати

Звернемося стисло до витоків та тлумачень ідеї солідарності. Слово «солідарність» має юридичні коріння та походить від латинського *in solidum* (за ціле), що означає спільне договірне зобов'язання кожного з боржників у справі повернення боргу загалом і близького поняття «корреалітет» у давньоримському праві. Відомий французький мислитель і громадський діяч П'єр Леру (1797–1871), якого прийнято вважати першим демократичним «солідаристом» в історії суспільної думки (Епштейн, 2014) відзначав, що він запозичив поняття солідарності у легістів, середньовічних юристів, які поширювали в Західній Європі, зокрема у Франції, римське право з тим, щоби впровадити його в філософію (Blais, 2007). Витоки цього поняття також можна виявити і в уявленні про християнське милосердя, так само і в ідеї людського братерства, сформульованої Французькою революцією в кінці

XVIII ст. У соціальних науках вважається доцільним розрізняти солідарність як один із станів людського співжиття та солідарність як соціально-філософське і політичне учення. У якості першого значення, солідарність тотожна людській соціальності й характеризує суспільну історію від її початку.

Стосовно концептуальних основ солідарності, то вони стали розроблятися порівняно нещодавно – приблизно два століття тому. Крім згаданого вище П. Леру, у різний час розвиток ідеї солідарності був пов'язаний з іменами Адама Сміта, Константена Пекера, Прудона, Теодора Жуффруа, Фредеріка Бастіа, Сен-Сімона, Фур'є, Огюста Конта, Едгара Кіне та іншими мислителями і вченими. Ідея солідарності з того часу зазнала безліч метаморфоз і побутувала в різних сферах соціального життя, культури, знання та віри. У XIX ст. ідея солідарності вагомо утвердилася в суспільній свідомості європейців; настільки, що поступово стало можливим говорити про солідаризм як про доктрину або сукупність доктрин особливого роду. Як наголошує О.Б. Гофман, у певному сенсі, солідаризм вийшов за свої межі й потрапив у самі різні течії соціальної думки і практики. Ідею солідарності, її реальність та необхідність обґрунтовували найрізноманітніші і навіть протилежні напрямки соціальної думки: соціалісти і ліберали, реформісти й революціонери, консерватори і новатори, помірні й радикали, клерикали і лаїцисти, прихильники *laissez faire* і протекціоністи, анархісти і етатисти, містики й прихильники суворой науки (Гофман, 2014:19). Отже, розуміємо, що попри спільні інваріанти, інтерпретації ідеї солідарності в історії соціальної думки є настільки ж різноманітними, як і самі соціальні течії; й нерідко, вони суперечать одна одній.

Назагал, під солідарністю в її інваріантному значенні будемо розуміти спільність інтересів, однодумність, єдність, взаємозалежність, взаємопов'язаність, кругову поруку, спільну відповідальність. У цьому сенсі, солідарність розглядається як принцип соціального існування, що передбачає об'єднання ресурсів і можливостей суб'єктів відносин для досягнення загальних цілей, при цьому інтереси кожного із суб'єктів знаходяться в рівновазі з інтересами спільності (Окара, 2010:11).

У межах нашої теми спробуємо конкретизувати розуміння солідарності та її вимогу з боку ВООЗ та ООН у застосуванні до проблеми боротьби з епідемією COVID-19. Одночасно зауважимо, що прогрес у боротьбі з поточною епідемією пов'язується з принциповими світоглядними та практичними установками. По-перше. У стратегічному баченні політики Здоров'я-2020, розробленому ВООЗ, здоров'я сьогодні розглядається як результат комплексних і динамічних відносин, що генеруються численними детермінантами на різних рівнях стратегічного керівництва. Відомо, що на здоров'я населення країни впливає багато факторів: кліматичні і географічні особливості місця проживання; галузева структура економіки, види виробництва; урбанізація та індустріалізація; соціально-гігієнічні проблеми в країні; наслідки війни; характеристика харчування; характеристика житлових умов і водопостачання населення; особливості умов праці та професійні

захворювання. На збільшення показників стану здоров'я і смертності населення також впливають інфекційні трансмісивні захворювання. Зокрема, інфекційні захворювання ускладнюються зміною клімату, забрудненням навколишнього середовища, адаптацією і зміною збудників хвороби, зростанням чисельності населення і зміною його способу життя.

Саме тому в політиці Здоров'я-2020 наголошується, що система охорони здоров'я країни сама по собі не має достатнього потенціалу або необхідних важелів управління для вирішення таких багатоаспектних проблем у істотний і всебічний спосіб. Відповідно, в документі констатується, що уряди можуть досягти реальних поліпшень у показниках здоров'я за умови залучення всіх секторів державного управління та суспільства, а також вдосконалення лідерства та колективного стратегічного керівництва в інтересах здоров'я (Доклад Здоров'я-2020, 2014:1,2). Іншими словами, дієвим інструментом визнають синергетичний набір стратегій із залученням широкого кола діючих сил. У цьому контексті, надзвичайно показовим і серйозним стає узагальнене спостереження Голови ВООЗ Т.А. Гебреїсуса про те, що успіхи тих чи інших країн у боротьбі з COVID-19 не обов'язково пов'язані з розвиненістю їхніх систем охорони здоров'я, бо: «Вірус завдав колосальної шкоди охороні здоров'я в деяких найбагатших країнах світу, в той час, як країни з дуже скромними можливостями успішно справляються з ситуацією» (BBC NEWS, 10.07.2020). Зробимо тут припущення, що мова йшла про вагомість рівня організованості системи взаємовідносин (соціальної, економічної, політичної та ін. взаємодії), мобілізованості та управління ресурсами, саме поза межами безпосередньо системи охорони здоров'я. Друга важлива установка, яка вможливує прогрес у подоланні теперішньої пандемії, пов'язана з вірою у те, що «це буде перша в історії пандемія, яку можна буде контролювати». Як наголошує Т.А. Гебреїсус: «Велика перевага, яку ми маємо, полягає в тому, що рішення, які ми всі приймаємо – як уряд, підприємства, спільноти, сім'ї та окремі особи – можуть впливати на траєкторію цієї епідемії» (Українська правда, 09.03.2020).

Представлені світоглядні та практичні засновки стануть підставою для своєрідних інтерпретацій ідеї солідарності, справедливості, відповідальності тощо у боротьбі з пандемією, що застосовує ВООЗ та ООН. У квітні 2020 на Генеральній Асамблеї ООН була одностайно схвалена резолюція глобальної солідарності в боротьбі з коронавірусним захворюванням COVID-19 (Resolution, 03.04.2020). Її ініціаторами виступили Гана, Індонезія, Ліхтенштейн, Норвегія, Сінгапур і Швейцарія, а співавторами – 188 держав (з 193 країн-членів Генасамблеї ООН), у тому числі Україна. Резолюція в аспекті вироблення спільних установок містить 9 пунктів. Усі вони базуються на розумінні необхідності вироблення глобальної відповіді на виклики захворювання. Серед зазначеного відмічається прихильність до міжнародного співробітництва та багатосторонності при керівній ролі ООН. Наголошується на необхідності повної

поваги до прав людини і неприпустимості застосування будь-якої форми дискримінації, расизму та ксенофобії. Висловлюється подяка та підтримка всім медичним працівникам, які працюють на передовій, медичним працівникам, вченим і дослідникам, а також іншим важливим працівникам у всьому світі, які працюють у складних умовах для боротьби з пандемією. Закликають до активізації міжнародного співробітництва на основі обміну інформацією, науковими знаннями і кращими практиками. Підтверджують своє зобов'язання допомагати людям і суспільству в особливих ситуаціях, зокрема найслабшим і найуразливішим. Знову підкреслюється повна відданість Десятиліттю дій і досягнень в інтересах сталого розвитку та ін. (Resolution, 03.04.2020). Виходячи з досвіду боротьби з ВІЛ-інфекцією представники ООН вважають, що без довірливих стосунків між ураженими спільнотами, структурами влади і системою охорони здоров'я, заходи навряд чи можуть бути швидкими та ефективними. Відповідь на пандемію COVID-19, вважають вони, повинна брати за основу реалії життя людей, приділивши головну увагу усуненню бар'єрів, що заважають їм захистити себе й свої громади: страху втратити кошти для існування, залишитися без продуктів харчування і втратити повагу своєї спільноти. Саме захист прав людей, а не заборони, зміцнення співтовариств та інформація приведуть до того, що прийняті у відповідь на епідемію заходи будуть більш ефективними, стійкими і гуманними [ЮНЭЙДС, 2020:2:2; 15:36].

Обговорення

Як засвідчує історія етичних учень і вивчення морального життя, обґрунтування моральних цінностей та їхньої нормативності носить проблемний характер. З моральних цінностей, що постулюються як норма та зобов'язання, безпосередньо не слідує їхнє фактичне існування. Із солідарності як заклик та рекомендації, соціального нормування неможливо безпосередньо вивести реальну солідарність (Гофман, 2014:36). Сама по собі ідея солідарності, яка не узгоджується з фактичною солідарністю приречена бути утопічною: до такої солідарності можна просуватися, але її кордони будуть відсуватися усе вперед, і тому вона не буде здійснена у принципі. Більше того, співвідношення солідарності, справедливості та інших моральних цінностей завжди обумовлено моральною системою координат, певним ідеалом людини чи суспільства. Як міркує у цьому контексті Б.М. Кашніков (Этическая мысль, 2015:313), тільки в християнській традиції існує нав'язливе бажання досягнення есхатологічного кінцевого стану у вигляді повної та остаточної відплати кожному повинного (рос. должного). Цього прагнення, наголошує він, немає в китайсько-конфуціанській або індуїстській традиції, і тому будувати з цього шаблону справедливість (солідарність) взагалі було би помилкою. Проти такого розуміння справедливості повстає і лібертарна традиція сучасної західної філософії (Ф. Хайек та ін). Саме тому, як було зазначено вище,

розуміння солідарності відмінне у соціалістів та лібералів, пролетарів та буржуа, бідних та багатих, реформістів та революціонерів та ін. З такої світоглядної та групової відносності розуміння ідеї солідарності випливає проблема обґрунтування її об'єктивного та справжнього характеру: чи відповідає ідеї соціальної солідарності, справедливості, відповідальності, довіри тощо, дещо в самій реальності, як її істинний субстрат; чи дані цінності – є лише «думкою» різних людей, лише тим, що саме різні люди (групи, індивіди, вчені) вважають «солідарністю», «справедливістю», «довірою» та ін. Якщо ж солідарність не обумовлена реальністю, моністичне її обґрунтування й моральна імперативність не отримує об'єктивної легітимності та нормування. Навпаки, такої буде приписуватись ярлик «квазірелігійного забобону» чи метанаративного тоталітаризму тощо.

В аспекті нашої проблеми, дані колізії дають про себе знати у переходах між теоретичною морально-правовою свідомістю, соціальним переживанням та фактичним морально-правовим, політичним, економічним станом громадянського суспільства. Так, Верховний комісар із прав людини Мішель Бачелет у рамках 45-ї сесії Ради з прав людини, виступаючи на панельній дискусії з COVID-19 і праву на розвиток, зазначила, що: «Солідарність лежить в основі права на розвиток». Відповідно до Декларації про право на розвиток, прийнятої у 1986 році, право на розвиток, у свою чергу, проголошувалося невід'ємним правом людини. Отже, солідарність визнається універсальним правом рівнозначним універсальній природі праву людини. Солідарність в цьому сенсі – це право на володіння рівними можливостями для розвитку; реалізація цього права вважається зобов'язанням в рамках міжнародного співробітництва. Це дає М. Бачелет підстави вірити, що: «Відновлення після пандемії COVID-19, – це можливість припинити цикли бідності та нерівності» (Управление ООН по правам человека. 18.09.2020). На рівні морально-правової імперативності так само висловився Т.А. Гебрейус: «Здоров'я – це не розкіш для тих, хто може собі це дозволити, це право людини». Разом із тим, говорячи про наслідки поширення пандемії, М. Бачелет визнав, крім того, що пандемія є надзвичайною ситуацією в сфері громадського здоров'я, вона ще є «глибокою гуманітарною кризою, в основі якої лежать дискримінація та нерівність» (Управление ООН по правам человека. 18.09.2020). Зазначимо, що з боку соціальних філософів сутність соціальної нерівності здавна трактувалась як «відсутність рівного доступу людей до соціально важливих благ, матеріальних та духовних цінностей, соціальних статусів залежно від їх належності до тієї чи іншої соціальної спільноти» (Абисова, 2013:32).

Як виявила пандемія, бідні країни, як і сама група бідних людей, передбачено страждають більше, ніж заможні країни та багаті люди (Калмыков, 2020). Ця проблема пояснюється економічними причинами: небагаті країни залежать від закордонного – в основному західного –

капіталу; багато хто живе в борг, на кредити у валюті. Коронавірус завдав подвійного удару: не тільки зупинив надходження інвестицій, але і серйозно збільшив вартість позик. У той час як у розвинених країнах пандемія – це, перш за все, загроза здоров'ю населення, а все інше відходить на другий план. У країнах із більш низьким рівнем доходу її згубні наслідки в економіці не поступаються за своєю руйнівною силою кризі в сфері охорони здоров'я. Згідно з доповіддю Всесвітнього банку, в результаті пандемії в країнах Африки на південь від Сахари вперше за 25 років може спостерігатися рецесія. У деяких державах наявний істотний витік капіталу, зниження доходів від туризму або від експорту сировини, особливо нафти, а також значне скорочення обсягу грошових переказів. Рецепт західних країн – друкувати гроші та нарощувати держвидатки, країни, що розвиваються, дозволяти собі не можуть, тому рівень бідності та соціально-економічної деградації буде у таких дедалі поглиблюватися, наражаючи їхніх громадян на більшу небезпеку залишитися не тільки без необхідної медичної допомоги, але й без трудових перспектив. Витік капіталу за умов кризи, знецінення економік та зростання їхньої боргової залежності – є виявом солідарності капіталу, корпоративних інтересів, але запереченням широкої «соціальної» солідарності – громадянської, державної, національної, загальнолюдської, саме тієї, до якої закликають з трибуни ООН та очільники ВООЗ. Закони економічного життя працюють за своєю приватною та роздільною логікою, яка прослідковується як на рівні міжнародних відносин, так і державних, і національних.

Принцип соціально-економічного розділення на рівні державно-національних відносин відзначився своєю асиметрією в середині заможних країн із високими ресурсами в системі охорони здоров'я. Як пояснює на прикладі США доктор медичних наук Е. Шнайдер з неурядової організації Commonwealth Fund, що займається дослідженням проблем охорони здоров'я, якщо у людей немає доступу до медичної допомоги, вся її висока ресурсоемність є марною: «У вас можуть бути всі ШВЛ світу, але якщо люди, яким вони потрібні, не можуть ними скористатися, краще нікому не стане» (Просвірова, 2020). Наприкінці березня 2020 Америка зафіксувала рекордне число інфікованих коронавірусом, обійшовши Китай та Італію, причому більше третини з загальної кількості захворюєлих припадало на штат Нью-Йорк (Павленко, 2020).

Дійсно, від цього вірусу не захищений ніхто. Але є свої особливості. Відстежуючи ситуацію з поширенням вірусу в Нью-Йорку, Пітер Ван Бюрен у квітні зазначав на сторінках *The American Conservative*, що концентрація вірусу є вищою саме в найбільш бідних кварталах Куїнса і Бронкса, де живуть латиноамериканці і чорношкірі. Вірус для цих груп населення тут був удвічі смертельнішим, ніж для білих. Бідні люди, у тому числі, страждають від супутніх захворювань (вони були у 86% померлих), особливо від тих, що викликані поганим харчуванням. Наприклад, від діабету, гіпертонії і ожиріння. У Південному Бронксі випадків гіпертонії в

три, а діабету в п'ять разів спостерігалось більше, ніж у заможному нижньому Манхеттені (Buren, 2020). У 2008 році Майкл Теннер, проводячи порівняльний аналіз систем охорони здоров'я в різних країнах, вважав, що найбільш ефективними є ті системи, які домагаються подібного результату за рахунок відмови від централізованого державного контролю і спираються на ринкові механізми – конкуренцію, поділ витрат, ринкові ціни і свободу вибору для споживач (без скасування загального медичного страхування). Докори системі США – про високі сукупні затрати, обтяжливо дорогу медичну страховку для споживачів і корпорацій, що постійно зростає, заборгованість за державними програмами охорони здоров'я, відсутність страхування для великої кількості громадян (майже 47 млн людей), яка створює для них серйозні проблеми, лікарняні помилки та ін. – він приймав, проте вважав недоречною ідею її одержавлення; доцільнішими він визнавав запозичення ефективного досвіду інших країн зі схожими ринковими принципами у системі охорони здоров'я (Теннер, 2010).

Рік пандемії на COVID-19 виявився ніби «моментом істини» для існуючих моделей системи охорони здоров'я та організації державно-національних і міжнародних відносин загалом. Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш, підсумовуючи урок пандемії, констатував, що найважливіше значення для спільнот, економіки і кожної людини мають саме загальне медичне забезпечення, потужні системи суспільної охорони здоров'я і готовність до надзвичайних ситуацій. У цих умовах американська спільнота була змушена визнати свої провали. Виявилось, що неоліберальний, приватно-комерційний підхід до медицини та охорони здоров'я (втіленням якого є США) виявився одним із найбільш уразливих у світі. В інтерв'ю з Біллом Гейтсом на предмет ситуації з пандемією та досвідом різних країн були визнані невдачі FDA (Управління з санітарного нагляду за якістю харчових продуктів і медикаментів), особливо в його нагляді за випробуваннями; невдачі CDC (Центра з контролю і профілактики захворювань США), особливо в його заплутаних рекомендаціях як носіння масок; провали, пов'язані із запізненням у створенні, виробництві та проведенні масового тестування та ін. Зокрема, маючи найбільше ПЛР-машин на душу населення у світі, журналіст у згаданому інтерв'ю визнав «неймовірністю» і «безумством», що у боротьбі з вірусом американська система «опинилася такою же поганою, як системи охорони здоров'я, які витратили вдвічі менше, і як країни, у яких немає Центру з контролю і профілактики захворювань». Натомість у цьому відомому інтерв'ю позитивним, таким що виявив свою плідність та ефективність у прогресі боротьби з вірусом, був названий досвід, передусім, Східної Азії (Китаю, Південної Кореї, В'єтнаму), а також Куби, Кериали в Індії, з європейських країн Норвегії та Данії. Маючи на увазі, передусім, В'єтнам та Кубу, Білл Гейтс зауважив, «що ці комуністичні країни, з точки зору глобального блага, суспільного блага, роблять все

дуже, дуже добре», хоча визнав, що це є «дуже дивним» (Wallace-Wells, 2020).

Зазначимо, що в умовах відсутності вакцини надзвичайної важливості набуває, разом із самим медичним лікуванням у лікарнях, надання широкої первинної симптоматичної допомоги та суворе забезпечення всіх необхідних санітарно-гігієнічних умов, що часто супроводжується необхідністю обмежувати свободу людей. Як довели результати боротьби з вірусом, краще із цим справляються саме ті країни, які впроваджують переважно державний принцип охорони здоров'я і сповідують переважно егалітарну медичну та суспільну етику. Зокрема, членами місії ВООЗ з вивчення досвіду боротьби із вірусом у КНР було визнано ще у лютому, що саме рішучі, часто жорсткі, загальнодержавні заходи на основі науково-технічних досягнень та масштабна національна кооперація, воля й енергія всього китайського народу змогли «змінити хід епідемії», досягнувши зменшення випадків її смертельного поширення (Press Conference of WHO, 24.02.2020:8). На відміну від Б. Гейтса, який вважає це «дивним», помічник генерального директора ВООЗ Б. Ейлвард визнавав подібний «загальнодержавний та загально-соціальний підхід» звичним для громадян цієї країни (тому що вони у ньому живуть і беруть у ньому участь) і, навпаки, рідким випадком за межами цієї країни (Press Conference of WHO, 24.02.2020:7-8).

Висновки

Як було зазначено, небезпечнішою за саму пандемію речники ООН та ВООЗ вважають відсутність лідерства і солідарності як на глобальному, так і на національному рівнях. Ідея солідарності у публічному дискурсі розглядається як моральна цінність, як соціальна вимога, як обов'язок, як переживання. У філософсько-етичному ракурсі її обґрунтування має поліваріантний характер, який забезпечений світоглядною та соціально-груповою позицією її виразника. З позиції ООН ідея солідарності обґрунтована вірою в основні права людини, які їй (людині) даються від народження. За Загальною декларацією прав людини, люди як наділені розумом та совістю «повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства» (ст. 1) (Всеобщая декларация прав человека, 1948:40). Визнання гідності усіх членів людської родини дає підстави «сприяти розвиткові дружніх відносин між народами» (Преамбула) (Всеобщая декларация прав человека, 1948:39). Слід розуміти, що декларативний характер соціальних і моральних цінностей, зокрема солідарності, братерства, справедливості тощо, вказує на їх потенційну актуальність, але не на фактичну. Власне, Генеральною Асамблеєю ООН дана Декларация розглядається «як завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи і держави...» (Всеобщая декларация прав человека, 1948:40). Отже, маємо міжнародні морально-правові приписи, завдання, норми, регулятори, але не самий фактичний стан громадянської моральності. І маємо справу з ліберальною моделлю раціонально

мислячої людини, яка висуває ідеї соціальності з природи своєї доброї волі як утилітарне прагнення «досягнення консенсусу і гарантій поваги інтересів оточуючих» (Абисова, 2014:36), що забезпечить їй найкращі умови. Проте універсальність цінностей моральної теоретичної свідомості, зокрема цінностей соціальної справедливості, солідарності та ін., як і гіпотетичний характер договірної угоди в цих питаннях між свобідними індивідами, на рівні фактичної моральності залишаються опосередкованими наявними вузько-груповими, корпоративними, партикулярними роздільними «солідарностями». Незважаючи на великі зусилля ООН та ВООЗ, глобальні і місцеві різновиди співробітництва у боротьбі з COVID-19, Голова ВООЗ Т.А. Гебрейссом надав незадовільну оцінку міжнародній допомозі. Вірус, констатував він, «залишається в значній мірі поза контролем», а це вказує на відсутність глобальної готовності, співпраці, єдності та солідарності (Secretary-General's briefing, 24.09.2020). Як розуміємо, вимога солідарності узгоджується не з тим, що реально відбувається, а із тим, що може і повинно бути завдяки відповідальним та свідомим зусиллям з точки зору загального сенсу життя і розуміння можливостей людини.

Втіленням наявної антиномії між універсальним та партикулярним підходами до солідарності є оцінка інтернаціональної діяльності кубинських лікарів під час боротьби із COVID-19. У червні 2020 року почалася кампанія за номінування кубинських медиків на Нобелівську премію миру. Автори петиції, яку підтримали представники більш ніж тридцяти країн, відзначили величезний внесок Бригади імені Генрі Ріва в боротьбі з пандемією COVID-19. У період пандемії дана Бригада (об'єднує близько 7500 лікарів-інтернаціоналістів) здійснила міжнародну допомогу 22 державам, в числі яких країни Латинської Америки, Африки і Європи. Проте ту саму діяльність низка інших країн вважає не виразником міжнародної солідарності, допомоги та ін., а ширмою, за якою приховується торгівля й експлуатація людьми; через таке розуміння готуються санкції для обмеження у майбутньому діяльності кубинських лікарів за кордоном (Васильева, 2020). Дійсно, здійснення загального добродіяння, зокрема медичної, наукової, соціальної тощо солідарності, лежить «по той бік» розрахунку, зиску, матеріальної винагороди. Але ця вимога впливає з чистих вимог розуму, вірування в перевагу ідеальних смислів та «доброї волі». У світі же емпірії «чистих» форм не існує. Тому прибирати «злободенність» там, де життя нею детерміноване, є різновидом міфологічної маніпуляції та популізмом. Цю «злободенність» не став приховувати, зокрема, Голова делегації Європейського союзу при ООН посол Олаф Скуг. У дусі морального прагматизму він визнав очевидне: «Загасити пожежу пандемії і відбудувати світ заново, зробивши його ще краще, коштує грошей» (Скуг, 01.05.2020). Навпаки, сподівання, що партикулярна злободенна та позитивістська реалістична неоліберальна політична свідомість зможе із себе породити успішні рецепти вирішення

справ «загального» соціального блага, здоров'я людей, «мирного майбутнього та процвітання» (Олаф Скуг), – здаються, справді, утопічними.

Список літератури

1. Вступительное слово Генерального директора на пресс брифинге по COVID-19 11 марта 2020 г. *Всемирная организация здравоохранения* (11 марта 2020). URL: <https://www.who.int/ru/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
2. COVID-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). URL: <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
3. WHO Director-General opening remarks at the Member State Briefing on the COVID-19 pandemic evaluation – 9 July 2020. *World Health Organization*. URL: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-opening-remarks-at-the-member-state-briefing-on-the-covid-19-pandemic-evaluation---9-july-2020>
4. Абисова М. А. Сучасні ліберальні концепції: аксіологічний та комунікативний аспект / М. А. Абисова // *Вісник Національного авіаційного університету*. Філософія. Культурологія. - 2014. - № 2. - С. 32-36.
5. Абисова М. А. Еволюція соціально-філософських поглядів на проблему соціальної нерівності: античність та середньовіччя / М. А. Абисова // *Вісник Національного авіаційного університету*. Філософія. Культурологія. - 2013. - № 2. - С. 32-35.
6. Пода Т.А. Етико-філософський вимір міжнародних відносин глобалізованого світу / Т.А. Пода // *Вісник Національного авіаційного університету*. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – К.: Вид-во Національного авіаційного університету «НАУдрук», 2015. – № 2 (22). – С. 54-57.
7. Эпштейн, Алек Д. Неслучайно забытый мыслитель: Пьер Леру и вычеркнутые из памяти истоки демократического солидаризма / А. Д. Эпштейн, А. Кожевников // *Неприкосновенный запас: дебаты о политике и культуре*. – 2014. – № 6 (98) (ноябрь-декабрь). – С. 302-320.
8. Blais M.-C. La solidarité: Histoire d'une idée. – P.: Gallimard, 2007. – 347 p.
9. Гофман А.Б. Солидарность или правила, Дюркгейм или Хайек? О двух формах социальной интеграции // *Социальная солидарность и альтруизм: Социологическая традиция и современные междисциплинарные исследования*: Сб. науч. тр. – М., 2014. – С. 16-101.
10. Окара А.Н. Социальная солидарность как основа нового «миростроительного» проекта [Доклад] / ИНТЕЛПРОС. № 9, 2010. – С. 7-41. URL: http://www.intelpros.ru/readroom/senergiy/sinergija_9_2010/5850-socialnaya-solidarnost-kak-osnova-novogo-mirostroitelnogo-proekta.html
11. Осуществление концептуального видения политики Здоровье-2020: стратегическое руководство в интересах здоровья в XXI веке [Доклад]. (*Всемирная Организация Здоровья. Европейское региональное бюро*). 2014 URL: https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0008/249497/Implementing-a-Health-2020-Vision-Governance-for-Health-in-the-21st-Century-Rus.pdf
12. Коронавирус: по оценкам ВОЗ, ситуация в мире становится хуже. / *BBC NEWS. РУССКАЯ СЛУЖБА*. 10 июля 2020. URL: <https://www.bbc.com/russian/news-53365908>
13. Угроза пандемии коронавируса очень реальна – ВОЗ / *Украинская правда*. 9 МАРТА 2020, 22:38 URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/03/9/7243021/>
14. Resolution adopted by the General Assembly on 2 April 2020. Global solidarity to fight the coronavirus disease 2019 (COVID-19) United Nations General Assembly A/RES/74/270. 03.04.2020 URL: <https://undocs.org/pdf/?symbol=en/A/RES/74/270>
15. Права человека в период COVID-19/ *ЮНЭЙДС* 2020 URL: https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/human-rights-and-covid-19_ru.pdf
16. Обсуждение книги А.В.Прокофьева «Воздавать каждому должно... Введение в теорию справедливости» [КРУГЛЫЙ СТОЛ] // *ЭТИЧЕСКАЯ МЫСЛЬ*. Том 15, – М., 2015. – С. 297-351. URL: <https://et.iph.ras.ru/article/view/2648/1985>
17. COVID-19 и право на развитие: призыв к международной солидарности / *Управление ООН по правам*

человека. 18.09.2020 URL: <https://www.ohchr.org/RU/NewsEvents/Stories/Pages/COVID19-Right-to-development.aspx>

18. Калмыков А. Коронавирус погружает мир в новый кризис. Почему небогатые страны пострадают больше других? / *BBC NEWS. РУССКАЯ СЛУЖБА* (5 мая 2020). URL: <https://www.bbc.com/russian/features-52540276>

19. Провириова О. В США и Европе – хорошая медицина. Почему же Запад плохо справляется с коронавирусом? / *BBC NEWS. РУССКАЯ СЛУЖБА* (24 апреля 2020). URL: <https://www.bbc.com/russian/features-52402433>

20. Павленко А. Бизнес или жизнь. Коронавирус превратил Нью-Йорк в собственную тень и бросает вызов всей экономике США / *Новое время*. 1 апреля 2020, 15:38. URL: https://nv.ua/world/countries/koronavirus-v-ssha-kak-stranas-pasaet-ekonomiku-poka-nyu-york-terpit-bedstvie-poslednie-novosti-50079347._html?fbclid=IwAR3nn782Yf51Fg3X8VWA52xITjZLuDtG-hv5S0_ze3fU0JohvNtHoMXlc

21. Buren Peter Van. Rich And Healthy Vs. Poor And Dead / *The American Conservative*. APRIL 15, 2020|12:01 AM. URL: <https://www.theamericanconservative.com/articles/rich-and-healthy-vs-poor-and-dead-in-nyc/>

22. Тэннер М. Сравнительный анализ систем здравоохранения в разных странах / *Полит.ру* 31 мая 2010, 02:19 URL: <https://polit.ru/article/2010/05/31/healthcare/>

22 Wallace-Wells D. Bill Gates on the Pandemic: 'You Hope It Doesn't Stretch Past 2022.' / *INTELLIGENCER. VOX MEDIA NETWORK*. SEPT. 14, 2020. URL: <https://nymag.com/intelligencer/2020/09/bill-gates-hopes-covid-19-pandemic-doesnt-stretch-past-2022-interview.html>

23. Press Conference of WHO-China Joint Mission on COVID-19. / *World Health Organization*. February 24th, 2020. URL: https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/transcripts/joint-mission-press-conference-script-english-final.pdf?sfvrsn=51c90b9e_2

24. Международный пакт о правах человека. 217. (III). А. *Всеобщая декларация прав человека* / Организация Объединенных Наций. – С. 39-42. URL: <https://undocs.org/ru/A/RES/217%28III%29>

25. Secretary-General's briefing to the Security Council on Global Governance Post-COVID-19 / *United Nations Secretary-General* 24 September 2020 New York. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-09-24/secretary-generals-briefing-the-security-council-global-governance-post-covid-19>

26. Васильева М. Врачи за границей: кубинским медикам предлагают вручить премию мира / *Известия*. 1 июня 2020, 00:01

27. Скуг Олаф. Подтверждено: в борьбе с COVID-19 нужен многосторонний подход и глобальная солидарность / *Хроника ООН*, 1 мая 2020 ООН. URL: <https://www.un.org/ru/70698>

References

1. Vstupitel'noye slovo General'nogo direktora na press brifinge po COVID-19 11 marta 2020 g. Vsemirnaya organizatsiya zdravookhraneniya (11 marta 2020). [Opening remarks by the Director-General at the COVID-19 Press Briefing March 11, 2020 World Health Organization (March 11, 2020). Retrieved from <https://www.who.int/ru/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020> [in Russian].
2. COVID-19 Dashboard by the Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU). URL: <https://coronavirus.jhu.edu/map.html>
3. WHO Director-General opening remarks at the Member State Briefing on the COVID-19 pandemic evaluation – 9 July 2020. *World Health Organization*. Retrieved from <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-opening-remarks-at-the-member-state-briefing-on-the-covid-19-pandemic-evaluation---9-july-2020>
4. Abysova, M. (2014) Suchasni liberal'ni kontseptsiyi: aksiolohichnyy ta komunikatyvnyy aspect [Modern liberal concepts: axiological and communicative aspect]. *Visnyk Natsional'noho aviatsiynoho universytetu*. Proceedings of the National Aviation University. 2:32-36 [in Ukrainian].
5. Abysova, M. (2013) Evolyutsiya sotsial'no-filosofs'kykh pohlyadiv na problemu sotsial'noyi nerivnosti: antychnist' ta

seredn'ovichchya [Evolution of socio-philosophical views on the problem of social inequality: antiquity and the Middle Ages]. Visnyk Natsional'noho aviatyynoho universytetu. Proceedings of the National Aviation University. 2: 32-35 [in Ukrainian].

6. Poda, T. (2015) Etyko-filosofskyy vymir mizhnarodnykh vidnosyn hlobalizovanoho svitu [Ethical and philosophical dimension of international relations of the globalized world]. Visnyk Natsional'noho aviatyynoho universytetu. Seriya: Proceedings of the National Aviation University. 2:54-57 [in Ukrainian].

7. Epshteyn, Alek D. (2014). Nesluchayno zabytyy myslitel': P'yer Leru i vycherknutyie iz pamyati istoki demokraticeskogo solidarizma [It is no coincidence that the forgotten thinker: Pierre Leroux and the erased from memory the origins of democratic solidarism] / A. D. Epshteyn, A. Kozhevnikov // Neprikosnovennyi zapas: debaty o politike i kul'ture. [Emergency reserve: debates on politics and culture]. 6 (98) noyabr', 302-320 [in Russian].

8. Blais, M.-C. (2007). La solidarité: Histoire d'une idée. P.: Gallimard.

9. Gofman, A.B. (2014). Solidarnost' ili pravila, Dyurkgeym ili Khayyeyk? O dvukh formakh sotsial'noy integratsii [Solidarity or Rules, Durkheim or Hayek? On two forms of social integration] // Sotsial'naya solidarnost' i al'truizm: Sotsiologicheskaya traditsiya i sovremennyye mezhdistsiplinarnyye issledovaniya [Social solidarity and altruism: Sociological tradition and modern interdisciplinary research]: Sb. nauch. tr., 16-101 [in Russian].

10. Okara, A.N. Sotsial'naya solidarnost' kak osnova novogo «mirostritel'nogo» proyekta [Social solidarity as the basis for a new "peacebuilding" project]. [Doklad] / INTELROS, 7-41.

11. Osushchestvleniye kontseptual'nogo videniya politiki Zdorov'ye-2020: strategicheskoye rukovodstvo v interesakh zdorov'ya v XXI veke. (Vsemirnaya Organizatsiya Zdorov'ya. Yevropeyskoye regional'noye byuro). [Implementing the Health 2020 vision: governance for health in the 21st century]. Retrieved from https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0008/249497/Implementing-a-Health-2020-Vision-Governance-for-Health-in-the-21st-Century-Rus.pdf [in Russian].

12. Koronavirus: po otsenkam VOZ, situatsiya v mire stanovitsya khuzhe. [Coronavirus: According to WHO estimates, the world is getting worse]. / BBC NEWS. RUSSKAYA SLUZHBA Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/news-53365908> [in Russian].

13. Ugroza pandemii koronavirusa ochen' real'na – VOZ [The threat of a coronavirus pandemic is very real - WHO/ Ukrainskaya pravda. 9.03.2020, 22:38 URL: <https://www.pravda.com.ua/rus/news/2020/03/9/7243021/> [in Russian].

14. Resolution adopted by the General Assembly on 2 April 2020. Global solidarity to fight the coronavirus disease 2019 (COVID-19) United Nations General Assembly A/RES/74/270 Retrieved from <https://undocs.org/pdf?symbol=en/A/RES/74/270>

15. Prava cheloveka v period COVID-19 [Human Rights in COVID-19]. / YUNEYDS 2020. URL: https://www.unaids.org/sites/default/files/media_asset/human-rights-and-covid-19_ru.pdf

16. Obsuzhdeniye knigi A.V.Prokof'yeva «Vozdavay' kazhdomu dolzhnoye... Vvedeniye v teoriyu spravedlivosti» [Discussion of AV Prokofiev's book "To give everyone his due ... Introduction to the theory of justice"]. [KRUGLYY STOL] // ETICHESKAYA MYSL'. Tom 15, M., 2015, 297-351. Retrieved from <https://et.iph.ras.ru/article/view/2648/1985> [in Russian].

17. COVID-19 i pravo na razvitiye: prizyv k mezhdunarodnoy solidarnosti [COVID-19 and the Right to Development: A Call for

International Solidarity] / Upravleniye OON po pravam cheloveka. Retrieved from <https://www.ohchr.org/RU/News/Events/Stories/Pages/COVID19-Right-to-development.aspx>

18. Kalmykov, A. (2020) Koronavirus pogruzhayet mir v novyy krizis. Pochemu ne bogatyie strany postradayut bol'she drugikh? [Coronavirus plunges the world into a new crisis. Why will poor countries suffer more than others?]. BBC NEWS. RUSSKAYA SLUZHBA, 05.03. Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/features-52540276> [in Russian].

19. Prosvirova, O. (2020) SSHA i Yevrope – khoroshaya meditsina. Pochemu zhe Zapad plokhо spravlyayetsya s koronavirusom? [In the USA and Europe - good medicine. Why is the West handling the coronavirus badly?] / BBC NEWS. RUSSKAYA SLUZHBA, 24.04. Retrieved from <https://www.bbc.com/russian/features-52402433> [in Russian].

20. Pavlenko, A. (2020) Biznes ili zhizn'. Koronavirus prevratil N'yu-York v sobstvennyu ten' i brosayet vyzov vsey ekonomike SSHA [Business or Life. The coronavirus has turned New York into its own shadow and is challenging the entire US economy] / Novoye vremya. 01.04., 15:38 Retrieved from https://nv.ua/world/countries/koronavirus-v-ssha-kak-strana-spasaet-ekonomiku-poka-nyu-york-terpit-bedstvie-poslednie-novosti-50079347.html?fbclid=IwAR3nn782Yf51Fg3X8VVA52xITJLUdDtG-hv5S0_ze3fU0JlohvNtHoMXlc [in Russian].

21. Buren, Peter Van. (2020) Rich And Healthy Vs. Poor And Dead / The American Conservative. APRIL 15, [12:01 AM Retrieved from <https://www.theamericanconservative.com/articles/rich-and-healthy-vs-poor-and-dead-in-nyc/>

22. Wallace-Wells D. Bill Gates on the Pandemic: 'You Hope It Doesn't Stretch Past 2022.' / INTELLIGENCER. VOX MEDIA NETWORK. SEPT. 14, 2020 Retrieved from <https://nymag.com/intelligencer/2020/09/bill-gates-hopes-covid-19-pandemic-doesnt-stretch-past-2022-interview.html>

23. Press Conference of WHO-China Joint Mission on COVID-19. / World Health Organization. February 24th, 2020. Retrieved from https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/transcripts/joint-mission-press-conference-script-english-final.pdf?sfvrsn=51c90b9e_2

24. Mezhdunarodnyy pakt o pravakh cheloveka. [International Covenant on Human Rights.] 217. (III). A. Vseobshchaya deklaratsiya prav cheloveka / Organizatsiya Ob'yedinennykh Natsiy, 39-42. Retrieved from <https://undocs.org/ru/A/RES/217%28III%29>

25. Secretary-General's briefing to the Security Council on Global Governance Post-COVID-19 / United Nations Secretary-General 24 September 2020 New York Retrieved from <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2020-09-24/secretary-generals-briefing-the-security-council-global-governance-post-covid-19>

26. Vasil'yeva, M. (2020). Vrachy za granitsey: kubinskim medikam predlagayut vruchit' premiyu mira [Doctors Abroad: Cuban Doctors Are Proposed to Present the Peace Prize] / Izvestiya. 1 iyunya, 00:01 Retrieved from <https://iz.ru/1017372/mariia-vasileva/vrachi-za-granitsei-kubinskim-medikam-predlagaiut-vruchit-premiu-mira> [in Russian].

27. Skug, Olaf (2020). Podtverzhdeno: v bor'be s COVID-19 nuzhen mnogostoronniy podkhod i global'naya solidarnost' [Proof Positive: COVID-19 Shows the Necessity of Multilateral Responses—and Global Solidarity]. Khronika OON [UN Chronicle]. URL: <https://www.un.org/ru/70698> [in Russian].

Т.Г. Шорина

МОРАЛЬНО-ЭТИЧЕСКИЕ КОЛЛИЗИИ ИДЕИ СОЛИДАРНОСТИ В БОРЬБЕ ГЛОБАЛЬНОГО СООБЩЕСТВА С ПАНДЕМИЕЙ COVID-19

В статье выясняются основные положения резолюции солидарности, одобренной ООН и ВОЗ, а также определенные сложности, выявленные в реализации глобальной и национальной солидарности. В том числе, предпринимается попытка обосновать идеи солидарности в качестве моральных регуляторов, взятых на вооружение международным сообществом под руководством ООН и ВОЗ. В результате установлено, что в философско-этическом ракурсе обоснования социальной солидарности имеет поливариантный характер, который обеспечен мировоззренческой и социально-групповой позицией ее выразителя. Со стороны ООН идея солидарности обоснована верой в основные права человека, а также в изначальную разумность и совестливость присущие человеку. Однако, в борьбе с COVID-19 в целом дается неудовлетворительная оценка международной и национальной помощи, что указывает на противоречивое различие между декларативными этическими принципами и фактическим состоянием нравственности.

Ключевые слова: этика; философия; солидарность; справедливость, мораль и нравственность; международное сотрудничество; коронавирус; пандемия; система здравоохранения, документы ООН, ВОЗ; социальное неравенство.

T. Shorina

MORAL AND ETHICAL COLLISIONS OF THE IDEAS OF SOLIDARITY IN THE GLOBAL COMMUNITY FIGHT AGAINST COVID-19 PANDEMIC

Introduction. The coronavirus pandemic has caused tremendous damage not only to the healthcare system around the world; it has destructively affected almost all spheres of life. However, it is not the virus itself that is considered the greatest threat to the world community, but rather the lack of leadership and solidarity at the global and national levels. Ideas of social solidarity are becoming key in the fight against the pandemic, becoming a normative social and ethical agenda. **Research methods.** The theory and method of discourse analysis, the method of comparative analysis, as well as system-logical, dialectic, analytical, synthetic and structural research methods are applied. **The aim and tasks.** The aim is to identify the main provisions of the resolution of solidarity adopted by the UN and WHO, as well as to point out certain practical complications found in the implementation of international and national solidarity. One of the tasks is an attempt to substantiate the ideas of solidarity as moral regulators adopted by the international community under the leadership of the UN and WHO. **Research results.** We regard solidarity as a principle of social existence, which involves the pooling of resources and capabilities of the subjects of relations to achieve common goals, when the interests of each of the subjects are in equilibrium with the interests of the community. It is believed that there is no direct relationship between the success of certain countries in the fight against COVID-19 and the development of their health systems. Real improvements in health outcomes are today associated with the work and cooperation of all sectors of government and society, as well as improved leadership and collective governance for health. **Discussion.** It is impossible to deduce real solidarity directly from solidarity as a call and social rationing. An idea of solidarity that is inconsistent with actual solidarity is doomed to be utopian. In particular, its embodiment is due to the moral coordinates system, a certain ideal of man and society. Solidarity is considered a right to own equal opportunities for development and an international obligation – this is a declaration. The fact of reality, however, testifies to the existence of social inequality, discrimination and poverty, and the Covid-19 pandemic only deepens this social tension. The failure to bring the pandemic under control is evidenced primarily by the existence of a humanitarian crisis. **Conclusion.** The year of the COVID-19 pandemic turned out to be like a "moment of truth" for the existing models of the healthcare system and the organization of national and international relations in general. It turned out that the neoliberal, private-commercial approach to medicine and health protection showed its great vulnerability. In contrast, countries that adopt a predominantly state principle of health care and profess predominantly egalitarian medical and social ethics, and often employ "undemocratic" organizational methods, have shown their productivity and effectiveness in progressing the fight against the virus. Therefore, from the philosophical and ethical perspective, the substantiation of social solidarity has a polyvariant character, which is provided by the ideological and social-group position of its exponent. The reality of democracies reveals the contradictory distinction between moral universals and the divided political and socioeconomic logic of life.

Key words: *ethics; philosophy; solidarity; justice, morality and ethics; the international cooperation; coronavirus; pandemic; health system, UN documents, WHO; social inequality.*